

Kontaktperson
Landsbygdsavdelningen
Kerstin Rietz
010-22 41 605
kerstin.rietz@lansstyrelsen.se

Betänkandet SOU 2017:1 För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd (Dnr N2017/00222/HL)

Sammanfattning

Länsstyrelsen Skåne ser positivt på en sammanhållen landsbygdspolitik och på förslagen som presenteras i betänkandet. Vi vill särskilt lyfta:

- vikten av att landsbygdens frågor lyfts i de kommunala översiktsplanerna
- behovet av arbetstillfällen som en grundförutsättning för en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter
- att den statliga samordningen behöver stärkas, såväl inom landsbygdpolitiken som inom övriga politikområden
- införandet av en strategisk och operativ samordningsfunktion, benämnd landsbygdsdelegation, och dess sammansättning med tillägg av Havs- och vattenmyndigheten
- att förtydligandet av länsstyrelsens samordningsansvar i myndigheters instruktioner tar ett helhetsgrepp utifrån §2 i förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion.

Vi har också synpunkter när det gäller:

- kompetensförsörjningen
- underlättande av bostadsbyggande och landsbygdens betydelse för att uppfylla miljömålen
- ett tydligare medborgarperspektiv och en utökad diskussion om kvinnor och mäns förutsättningar
- ett stärkt havs- och fiskeriperspektiv i utredningen.

Övergripande synpunkter

Medborgarperspektivet

För att uppnå en säkrad samhällsservice, en mångfald till boende och arbete samt ett sammanhållet Sverige behöver medborgarperspektivet vara tydligt i alla de 75 förslag som betänkandet presenterar. I stort anser Länsstyrelsen Skåne att medborgarperspektivet genomsyrar betänkandet. Dock kunde målgruppsanalysen vara än mer djupgående. Utredningen har identifierat målgruppen nya svenskar, nyanlända och unga som särskilt viktiga grupper. Vi ser att flera grupper kunde inkluderas i denna analys, såsom äldre. Med en grundligare målgruppsanalys kunde bilden av försörjningskvoten blivit tydligare. Försörjningskvoten har stor betydelse vid diskussion av landsbygdens utmaningar och djupgående diskussioner kring följderna av ökande försörjningskvot kunde med fördel förtydligas i betänkandets förslag.

Näringsliv och företagande (2)

Strategi för hållbara jobb

I betänkandets många förslag saknas en tydlig koppling till Agenda 2030, våra klimatmål och miljömålsberedningens ambitionsnivå. För att exempelvis klara målet om noll nettoutsläpp av växthusgaser till 2050 krävs en bred och kraftfull satsning på förnybara energibärare och gröna material. I Sverige finns mycket goda förutsättningar för att klara denna omställning på ett klimatsmart och resurseffektivt sätt, samtidigt som det finns en enorm sysselsättningspotential inom den biobaserade ekonomin på landsbygden. En grundförutsättning för en levande och expansiv landsbygd är gröna och lokala arbetstillfällen som medför skatteintäkter, offentlig service, digitalisering, infrastrukturutbyggnad, bostäder, kulturutbud och övrig näringslivsutveckling. Förutom positiva effekter på sysselsättning och klimat bidrar dessa satsningar även till en hållbar tillväxt, minskad sårbarhet, högre resiliens och förbättrat handelsutbyte för Sverige på sikt. Sammantaget saknar vi en tydlig strategi i betänkandet för hur dessa hållbara jobb ska genereras.

Digital kommunikation och transportinfrastruktur (3)

Länsstyrelsen Skåne ställer sig bakom utredningens förslag.

Kompetensförsörjning (4)

Utan yrkesutbildning på gymnasial nivå riskerar förslagen om högskolor bli verkningslösa
Utredningen har valt att inte alls beröra yrkesutbildning på gymnasial nivå, utan fokuserat på förslag för att styra högskolorna att förlägga mer av den högre utbildningen i glesbygd, utifrån att glesbygdsstudenter som flyttar till högskolestäder i liten utsträckning återvänder. Ytterligare en utgångspunkt för utredningen är att utlokalisering av högre utbildning ger möjligheter till breddad rekrytering av nya studerandegrupper till högskolan. Utan en direkt koppling till förstärkningar på gymnasial nivå för att nå den breddade rekrytering till högskolan som önskas riskerar förslagen att bli verkningslösa.

Incitament för att utveckla strukturerad regional samverkan behövs

Många av förslagen baseras på utbyggnaden av så kallade lärcentra, men Länsstyrelsen saknar förslag med incitament för att utveckla strukturerad regional samverkan mellan offentliga aktörer och näringsliv inom kompetensplattformarna för att erbjuda kvalitativa näringslivsanknutna yrkesutbildningar i länen.

Samhällsplanering och bostadsbyggande (5)

Bostadsbyggande som underlag för service gäller inte generellt

Länsstyrelsen menar att man inte generellt kan säga att en ökad bosättning ger ett bredare underlag för service, även om det kan stämma i vissa avseenden.

Exempelvis är förutsättningarna för att starta en ny livsmedelsbutik inte beroende enbart av kundunderlag utan även platsens förutsättningar vad gäller övrig kommersiell och kommunal service, kollektivtrafik och avstånd till dessa. Det är därför viktigt att i planeringen fokusera på att i första hand bibehålla och utveckla den service som finns på platsen. Det är angeläget att i det arbetet ta tillvara samordningsmöjligheter genom att geografiskt samla t.ex. kommunal service, kommersiell service och kollektivtrafik för att underlätta för närboende att använda den service som finns lokalt. Det är angeläget att lyfta fram goda exempel från olika delar av landet hur ett sådant arbete konkret kan gå till.

En förutsättning för utveckling på landsbygden är att det är enkelt att göra förändringar i byggnadsbeståndet och att åstadkomma ändrad markanvändning. Det är viktigt att de initiativ som tas av lokala entreprenörer och fastighetsägare på landsbygden får ett smidigt genomförande. Idag gäller samma regler och lagstiftning oavsett om prövningen sker på landsbygden eller i större städer.

Se över regler och lagstiftning vid prövning

En förutsättning för utveckling på landsbygden är att det är enkelt att göra förändringar i byggnadsbeståndet och att åstadkomma ändrad markanvändning. Det är viktigt att de initiativ som tas av lokala entreprenörer och fastighetsägare på landsbygden får ett smidigt genomförande. Idag gäller samma regler och lagstiftning oavsett om prövningen sker på landsbygden eller i större städer. Det finns stor anledning att se över till exempel detaljplanekravet på landsbygden. Det är i många sammanhang orimligt att ny bebyggelse eller ombyggnationer prövas genom detaljplan eftersom det fungerar lika bra att pröva genom bygglov, med en bra översiktsplan som stöd.

Även de tätortsnära och storstadsnära landsbygderna ska omfattas av skydd av åkermark

De tätortsnära och storstadsnära landsbygderna står inför helt andra hot och utmaningar än de glesa landsbygderna med låg befolkningstäthet. För att möta ett ökat behov av både livsmedel och fossilfria bränslen i takt med att befolkningen ökar krävs, förutom innovation och kompetensförsörjning, att åkermarken skyddas. I Skåne finns länets, och landets, mest produktiva åkermark i tätortsnära och expansiva områden.

Det kustnära fisket behöver ytterligare betonas

Betänkandet konstaterar att fisket har stor betydelse för många orter längs Sveriges kuster. Vidare slås fast att den inhemska produktionen av livsmedel bör öka. Länsstyrelsen instämmer men på många håll är särskilt det kustnära fisket hårt trängt av andra samhällsintressen samt skador på gädda och skarv. Det bör därför, liksom beträffande jordbruket, ytterligare betonas vikten av att beakta fiskets betydelse för livsmedelsförsörjning och landsbygd i samhällsplaneringen och i fiskbestånds- och viltförvaltning. Att, såsom föreslås i betänkandet, initiera insatser för att minska de administrativa bördorna på fiskets område är ett välkommet initiativ, dock torde detta huvudsakligen förutsätta minskade regleringar på EU-nivå.

Viktigt att ta hänsyn till olika förutsättningar vid framtagande av vägledning kopplat till översiktsplaneringen

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget att ta fram en vägledning för hur landsbygdens värden och utvecklingsmöjligheter ska kunna redovisas i den kommunala översiktsplaneringen. Samtidigt är det rimligt att anta att förutsättningarna ser olika ut i landets olika delar och även dessa aspekter behöver finnas med i en sådan vägledning. Här är samverkan med landets länsstyrelser relevant.

Riksintressen påverkar

Länsstyrelsen Skåne anser inte att riksintressen generellt hindrar en utveckling av landsbygden, och att en begränsning av arealen därför inte är nödvändig ur ett landsbygdsutvecklingsperspektiv. Däremot vore det värdefullt med en tydligare precisering av arealen och av innebörden och statusen i ett riksintresse.

Länsstyrelsen delar däremot kommitténs bedömning att riksintressena bör utgöras av sådana områden som är värdefulla i ett nationellt perspektiv.

En vägledning behövs för att definiera landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Länsstyrelsen Skåne ser positivt på att kommunerna, genom möjligheten att peka ut LIS-områden, kan ta ett övergripande ansvar att peka ut områden som kan bidra till utvecklingen av landsbygden. Kommunerna har dock ofta svårt att visa att den bebyggelse som föreslås i strandnära lägen faktiskt ger en landsbygdsutveckling i den meningen att det skapas förutsättningar för både boende, service och arbetstillfällen. Det behövs en tydligare vägledning kring hur landsbygdsutveckling i det avseendet ska definieras. Utan detta blir det svårt att se på vilket sätt Kommittén menar att länsstyrelserna ytterligare kan stödja kommunerna utöver det arbete som redan sker idag.

Statens närvaro i landsbygderna (7)

Möjligheten till sysselsättning är en förutsättning för hållbar utveckling på landsbygden och därför är ökad tillgång till arbetstillfällen av stor vikt, oavsett på vilket sätt de skapas. Länsstyrelsen anser att lokalisering ska styras utifrån behoven, dvs funktion, närhet och synlighet. Det finns också behov av en samordnad stat. Om statlig verksamhet läggs på olika orter kan det försvåra samverkan såväl mellan statliga myndigheter som med andra aktörer. Staten behöver vara innovativ när det gäller att använda nya digitala grepp för att skapa närhet med medborgare, kommuner och företag. I första hand bör därför den pågående centraliseringen av statliga verksamheter vara i fokus. Tidigare erfarenheter av utlokaliseringar behöver tas tillvara.

Styrning och organisering av landsbygdspolitiken (8)

Den statliga samordningen behöver stärkas – såväl inom landsbygdspolitiken som inom övriga politikområden

Länsstyrelsen instämmer i kommitténs slutsats att den statliga samordningen inom landsbygdspolitiken behöver stärkas och tydliggöras. Vi vill betona vikten av kommitténs förslag att regeringen ser över länsstyrelsernas finansiering i syfte att öka förvaltningsanslagets andel av finansieringen.

Den splittrade finansieringen utgör redan idag ett problem vad gäller länsstyrelsernas ansvar att inom sitt ansvarsområde samordna statliga myndigheters insatser i länet och gäller således i hög grad om länsstyrelserna utifrån kommitténs förslag ska kunna ta ett utökat ansvar att samordna statens arbete gentemot landsbygderna.

Positivt med en strategisk och operativ samordningsfunktion

Länsstyrelsen ställer sig positiv till kommitténs förslag att inrätta en strategisk och operativ samordningsfunktion, benämnd landsbygdsdelegation, och förslaget till sammansättning med tillägg av Havs- och vattenmyndigheten.

Regeringen bör tydliggöra vissa myndigheters och statliga bolags landsbygdspolitiska ansvar – även Havs- och vattenmyndigheten bör ingå

Länsstyrelsen Skåne anser att även Havs- och Vattenmyndigheten (HaV) bör ingå bland de myndigheter som föreslås. Det finns många skäl för detta men det viktigaste är att HaV ansvarar för fördelningen av fiskekvoterna och att detta mycket kraftiga styrmedel har en stor betydelse för i vilken grad fisket kan bidra till att nå de landsbygdspolitiska målen. Nationella yrkesfiskestrategin fastslår att fiskeresursen ska användas för största möjliga samhällsnytta och HaVs val av fördelningsmodell för kvoterna är helt avgörande för om fisken ska landas på ett vis som optimerar landsbygdsutveckling med lokala landningar eller storskaligare landningar med liten effekt på landsbygdens möjlighet att utvecklas. Ytterligare motiv är att HaV även beslutar om tillträdet till fisket i form av licensiering och tillstånd till olika fisken.

HaV hanterar tillsammans med Naturvårdsverket frågor rörande säl och skarv. Med tanke på att framförallt sälen har en avgörande påverkan på möjligheten att bibehålla ett kustfiske i många delar av landet är det viktigt att dessa myndigheters ansvar tydliggörs även för HaV.

Av samma skäl bör HaV delta i Landsbygdsdelegationerna med kustvatten och vid de stora sjöarna.

Förttydligande av länsstyrelsens samordningsuppdrag på regional nivå behövs i myndigheters instruktioner

I betänkandet beskrivs en problematik rörande länsstyrelsernas uppdrag att samordna staten på regional nivå samtidigt som många av de statliga myndigheterna saknar ett uppdrag att låta sig samordnas av länsstyrelserna. Länsstyrelsen Skåne ser därför att det är av vikt att det i berörda statliga myndigheters instruktioner införs bestämmelser som återger det samordningsansvar som återfinns i 2§ Länsstyrelseinstruktionen.

Konsekvenser av kommitténs förslag (10)

Analysen av män och kvinnors olika förutsättningar på arbetsmarknaden är otillräcklig
Den könsuppdelade arbetsmarknaden är en viktig fråga i det regionala utvecklingsarbetet. Länstyrelsen Skåne ifrågasätter konstaterandet om att kvinnor i landsbygderna generellt har högre utbildning och oftare stannar kvar i hemmakommunen. Boverkets statistik visar att det främst är unga kvinnor som flyttar till storstadsregioner eller universitetsorter. Det är också viktigt att poängtera att högre utbildningsnivå inte är en garanti för lönearbete på geografiska platser med få arbetstillfällen. Det krävs en analys på många nivåer för att förstå arbetsmarknadens olika förutsättningar för kvinnor och män, denna analys är inte tillräcklig i betänkandet.

Beslut har fattats av tf. länsöverdirektör Suzanne Jacobsson med Kerstin Rietz som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Matilda Björkqvist deltagit.

Suzanne Jacobsson

Kerstin Rietz

Detta beslut har bekräftats digitalt och har därför ingen namnunderskrift.